

Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι,

Λίγο προτοῦ μεταφράσω τὴν ὀμιλία μου στὰ ἀγγλικά, δυὸ νέοι χτύπησαν τὴν πόρτα μου, καὶ μοῦ ζήτησαν νὰ μοῦ μιλήσουν ἰδιαιτέρως. Εἴμαστε, μοῦ λένε, στρατιῶτες καὶ ὑπηρετοῦμε στὴν πράσινη γραμμὴ, δηλαδή τὴν διαχωριστικὴ γραμμὴ μεταξύ ἑλλήνων καὶ τούρκων κυπρίων. Τότε ὁ ένας ἄνοιξε τὸ πορτοφόλι του κι' ἔβγαλε ἕνα χιλιοδιπλωμένο χαρτί. Πᾶρτε, μοῦ λέει, εἶναι ἕνα ποίημα, σᾶς τὸ στέλκει ἕνας τουρκοκύπριος φαντάρος. Βλεπόμεστε καθημερινὰ καὶ κουβεντιάζουμε κρυφὰ ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς μας. Θὰ σᾶς παρακαλοῦσα νὰ τὸ μεταφράσετε καὶ νὰ τὸ δημοσιεύσετε νὰ τὸ δοῦν τ' ἀδέλφια του, λέει οἱ ἑλληνοκύπριοι.

Πῆρα τὸ ποίημα. Ἀπὸ τὸν τίτλο κατάλαβα πὼς εἶναι ἀφιερωμένο στοὺς πρωτομάρτυρες τῆς ^{Ελληνικοῦ φυλίου} ἑλληνοκυπριακῆς φιλίας, τὸν Καβάζογλου καὶ τὸν Μισιαούλη, ποὺ τοὺς σκότωσαν οἱ φωβινιστές τὸ 1964, καθὼς ταξίδευαν στὸ ἴδιο αὐτοκίνητο, ὁ ένας πλάϊ στὸν ἄλλο.

Ὑστυχῶς δὲν ξέρω τουρκικά, δὲν μπόρεσα νὰ μεταφράσω ἀκόμη τὸ ποίημα. Δὲν ξέρω ἂν ἔχει ἢ ὄχι ἀξία καλλιτεχνική. Ἔνα ξέρω μονάχα. Πὼς σάν ξανακοίταξα τὴν ὀμιλία ποὺ εἶχα ἔτοιμη γιὰ τὴν συνάντηση τοῦ PEN τὴν ἀπέριφρα ἀμέσως ὄχι πὼς δὲν ἦταν καλαγραμμένη ἢ προβληματισμένη. Ὅσο ἦταν μιὰ ὀμιλία χωρὶς αἴσθημα, μιὰ ψυχρὴ μελέτη ποὺ καταπιανόταν μὲ τὰ αἰσθητικὰ προβλήματα τοῦ συγγραφέα, ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν λογοτεχνία-ἀγώνα. Εἶχα ἀναλύσει ἐκεῖ τὸ θέμα τῶν φθαρμένων λέξεων, τῶν πολυχρησιμοποιημένων συμβόλων -πλακάτ, ποὺ εἶναι σάν σκόπελοι μπροστὰ στὸν συγγραφέα. Εἶχα ἀναλύσει τὴν φράση ποὺ εἶχε κάποτε πεῖ ὁ μέγας νομπελίστας ποιητῆς Γιῶργος Σεφέρης: "Τίς λέξεις, εἶχε πεῖ ὁ Σεφέρης τίς στολίσουμε τόσο πολὺ ποὺ πιά βουλιάζουνε ἀπὸ τὸ βάρος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ξαναδώσουμε στὴν λέξεις τὴν ἀληθινὴ τους ὑπόσταση, νὰ μιλήσουμε ἀπλᾶ καὶ βαθειά."

Ναί, ἦταν μιὰ καλὴ ἀπὸ αἰσθητικῆς ἄποψης ὀμιλία. Ὅσο μετὰ τὴν ἐπίσκεψη τῶν δυὸ παιδιῶν αἰσθάνθηκα πὼς κάπου πρὸδῖνα τὴν λογοτεχνία-ἀγώνα, κάπου πρὸδῖνα τὸν ἴδιο τὸν ἀγώνα καὶ πὼς ὁ νεφρὸς ἄγνωστος τουρκοκύπριος ποιητῆς μοῦ εἶχε δώσει ἕνα καλὸ μάθημα. Πὼς σάν κάνεις ἕνα ἀγώνα ἐπιβίωσης δὲν διαλέξεις τὰ ὄπλα σου νὰ λάμπουν ὀλοκαίνουργια σάν νὰ ἐτοιμάζεσαι γιὰ ἐθνικὴ παρέλαση, ἀλλὰ ὁμᾶς στήμαχη μὲ ὅτι βρεθεῖ πρόχειρο στὰ χεῖρά σου. Ἔνα κουρελιασμένο χαρτᾶκι μ' ἕνα ποίημα μέσα, ἄς ποῦμε, καὶ μὲ μπόλικη φλόγα στὴν καρδιά.

Ἡ λογοτεχνία, λοιπόν, σάν ἀγώνας. εἶμαι σίγουρη πὼς πολλοὶ ἀπὸ σας, ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, ἀποφύγατε, ἀπὸ τὸ πολυχρησιμοποιημένο θέμα, προτιμῶντας τὰ πιὸ πρωτότυπα καὶ ἐλκυστικά: ἡ λογοτεχνία σάν παιγνίδι ἢ ἡ λογοτεχνία σὰ περιπέτεια. Θὰ τ' ὀθελα κι' ἐγὼ νὰ μποροῦσα νὰ κάνω τὸ ἴδιο. Στ' ἀλήθεια. Ὅτε ὅμως

τήν ἴδια γλῶσσα, γλῶσσα ἀγάπης πρὸς τὴ μικρὴ κοινὴ πατρίδα. Μιλάμε τὴ γλῶσσα τῆς ἀγωνίας, μήπως αὐτὴ ἡ μικρὴ ἀλλὰ πανάρχαια γῆ ποῦ ἔθρεψε τόσους πολιτισμούς, ἀφεθεῖ μονάχη στὴν τύχη της, ἔρμαιο τῶν συμφερόντων καὶ τῶν σκοπιμοτήτων τῶν ἐχθρῶν της. Μιλάμε τὴ γλῶσσα τῆς ἀπόφασης νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὴ χώρα ποῦ μάςγέννησε, ὅπως ἡ μάνα ὑπερασπίζεται τὸ μικρὸ της βρέφος.

Κι' οἱ στίχοι μας βρῆκαν τὸν τρόπο ν' ἀνταμώσουν πάνω ἀπὸ τὰ σύνορα, νὰ σφίξουν τὰ χέρια καὶ νὰ παρουσιαστοῦν σ' ἓνα μικρὸ τόμο μετὰ τὸν τίτλο "Κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιον οὐρανὸ" στὴν τουρκικὴ καὶ στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα. Ἡ λογοτεχνία ἀγῶνα στὰ ὄπλα

Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι,

Ἡ ἄλλη ὀμιλία, ἐπεὶ ἐκείνη ποῦ δέν ἀκούσατε μετ' εἶχε προβληματίσει μέρες. Αὐτὴ ἡ ὀμιλία ποῦ ἀκούσατε τώρα γράφτηκε μονορούφι, σ' ἓνα πρωῒνό. Μιστεῦω πῶς ἀντιπροσωπεύει καλλίτερα τὴν ἀγωνιζόμενη λογοτεχνία τοῦ τόπου μου. Κι' εὐχαριστῶ καὶ πάλι τὸν νεαρὸ τουρκοκύπριο ποῦ σήμερα ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι ἄγνωστος μὰ αὐτοῦ ἴσως τὸν χαιρετίσετε σάν ποιητὴ σὲ κάποιο μελλοντικὸ συνέδριο τοῦ ΠΕΝ

Ἐυχαριστῶ τὸ ΠΕΝ Ἑλβετίας γιὰ τὴν εὐκαιρία ποῦ μοῦ ἔδωσε νὰ κῆ βρεθῶ ἀνάμεσα σὲ τόσους θαυμάσιους ἀνθρώπους μέσα σ' ἓνα τόσο μαγευτικὸ περιβάλλον. Κι' εὐχαριστῶ ὅλους ἐσῶς ποῦ εἶχατε τὴν ὑπομονὴ νὰ μ' ἀκούσετε